

SAK PF 20-16

Til: **Programstyret for forskerutdanning**

Møtedato: 24.08.2016

SAK PF 20-16 Lokale forskerskoler ved Helsefak

Etter evalueringen av de lokale forskerskolene ved Helsefak, bes programstyret om å ta stilling til spørsmålet om hvorvidt Helsefak bør videreføre egenfinansierte forskerskoler.

Bakgrunn:

I 2012 ble det formelt opprettet fire forskerskoler ved Helsefak med virkeperiode 2012-2016 med mulighet for videreføring avhengig av evalueringsresultat. Følgende forskerskoler ble opprettet: Forskerskolen Psykisk helse, Forskerskolen Travers, Forskerskolen Infection, Inflammation and Immunity og Forskerskolen MCCR. Det ble bevilget 2,4 mill kroner årlig til drift av forskerskolene.

Målet var å gi et flertall av ph.d.-studentene et enda bedre læringsmiljø, bidra til en signifikant økning i antall ph.d.-studenter med ekstern finansiering, samt sørge for gjennomstrømming i henhold til normert progresjon. Spesifikt ble det fastsatt følgende endepunktsmål og suksesskriterier:

- Kontrollert for undervisningsplikt, sykdom og lovfestede permisjoner skal i gjennomsnitt 90 % av ph.d.-studentene levere avhandling innen normert tid
- 75 % av alle ph.d.-studenter ved Helsefak skal tilhøre en av fakultetets forskerskoler
- Forskerskolene skal bidra til en betydelig økning av det totale antallet ph.d.-studenter ved fakultetet
- 90 % skal angi høy eller meget høy tilfredshet på mål som etterspørres i framdriftsrapportene (og som er knyttet til veiledning, undervisning og andre pedagogiske virkemidler).

Evaluering av lokale forskerskoler ved Helsefak:

Det ble besluttet at det skulle gjennomføres en ekstern evaluering av forskerskolene som grunnlag for sak til fakultetsstyret om eventuell videreføring, med eventuelle endringer, eller nedlegging av forskerskolene etter virkeperioden. I januar 2016 ble det inngått en avtale med Result (Ressurssenter for undervisning, læring og teknologi) for evaluering av lokale forskerskoler ved Helsefak. Den ferdige rapporten ble oversendt fakultetet 3. juni 2016.

Rapporten ble presentert på programstyremøte den 15. juni.

Resultatet av evalueringen viser følgende:

Gjennomstrømning:

For få kandidater har gjennomført sin doktorgrad i forskerskolene for å kunne måle faktisk gjennomstrømning. I spørreundersøkelsen svarer imidlertid ph.d.-studentene at forskerskolene ikke har bidratt til økt studieprogresjon. Ph.d.-studentene fremhever selv andre faktorer som har betydning for framgang i ph.d.-arbeidet, - som for eksempel forskningsgruppen, medstudenter og andre forskere. Veileder nevnes som spesielt viktig.

Rekruttering:

Man er langt unna målet om at 75 % av alle studenter skal tilhøre en av fakultetets forskerskoler, selv når studenter under den nasjonale forskerskolen EPINOR inkluderes. Rekruttering og deltagelse innenfor forskerskolene har vært varierende. Hovedinntrykket er at forskerskolene har rekruttert på minimumsnivå som antas å være nødvendig for å kunne utvikle forskerskolene som miljø. Man har også i stor grad vært avhengig av ekstern deltagelse på seminarer.

Forskerskolene kan heller ikke sies å være en pådriver i rekruttering eller finansiering av ph.d.-stillinger, noe som støttes av uttalelser fra forskerskolen og instituttledelsen i rapporten.

Studenttilfredshet, læringsmiljø og læringsutbytte:

Ph.d.-studentene er samlet sett middels eller under middels fornøyd med forskerskolene, og evalueringen viser at studentene har problemer med å skille mellom forskerskolen og det normale ph.d.-programmet.

Forskerskolene har ikke lyktes med på skape et læringsmiljø som studentene identifiserer seg med eller aktivt bruker. Nesten 80 % av studentene svarer at andre grupper er mer viktig som sosialt læringsmiljø enn forskerskolen. 60 % vurderer eksternt nettverk (eksempelvis forskningsgrupper) som viktigere enn forskerskolen.

Evalueringsgruppens oppfatning er at forskningsgruppene og veiledere har vært lite involvert i forskerskolene, og identifiserer seg i liten grad med disse.

Evalueringen viser at studentene legger forskerferdigheter forholdsvis stor betydning. Forskerskolen III synes å ha lyktes best med å skape et internt læringsmiljø for studentene, og rapporten framhever den obligatoriske seminarrekken som en av grunnene til dette.

Forskerskolene beskrives som «forsterkede» ph.d.-emner. Det er få tiltak utenom emnene, og de man har etablert er forholdsvis enkle og tradisjonelle. Tiltak skiller seg heller ikke særlig fra andre man finner under «vanlige» ph.d.-emner. Hovedfokus og hovedinnsats i forskerskolene har vært knyttet til planlegging og gjennomføring av ph.d.-emnene. Emnene i seg selv har også hatt en stor merverdi for institutt og fakultet ved å bidra til faglig utvikling og nettverksbygging, samt profilering av fakultetet nasjonalt/internasjonalt. Forskerskolen MCCR trekkes spesielt fram i denne sammenheng.

Rapporten konkluderer med at «[d]et er vanskelig å se positive effekter av forskerskolen som virkemiddel til å øke kvalitet, integrasjon og gjennomstrømning». Ambisjonen til fakultet og forskerskolene har vært for høye i forhold til tid og ressurser, og sterkere forankret blant institutt- og fakultetsledelsen enn i forskningsgrupper og hos veiledere.

Anbefaling og innspill til videre arbeid:

Evalueringsgruppen fremmer flere alternative forslag.

Forskerskolen Travers foreslås nedlagt, og emner under forskerskolen videreføres som vanlige ph.d.-emner. Forskerskolen Psykisk helse ønsker å etablere en ny skole med nye kurs,- noe evalueringsgruppa ikke har tatt stilling til.

Forskerskolene MCCR og III kan videreføres etter en revisjon, hvor det fokuseres på utvikling av læringsmiljø og forskerferdigheter, samt større involvering av forskningsgrupper og veiledere. Ved en eventuell videreføring av forskerskolekonseptet bør det også angis klarere og strengere kriterier for å oppnå forskerskolestatus.

Som et alternativ til videreføring av forskerskoler kan flaggskipstatusen knyttes, med påfølgende støtte, til ph.d.-emner med særlig høy kvalitet, mens forskerskoler som konsept avvikles.

Det foreslås også en *videreutvikling* av forskerskolekonseptet, og rapporten fremhever fem alternative forskerskolemodeller:

- Skolemodellen som består av enkeltkurs som tematiserer forskningsferdigheter. Skolen ligger under forskningsseksjonen, med en egen faglig leder.
- Forskningsgruppemodellen hvor forskningsgruppene har et kollektivt ansvar for ph.d.-studentenes utvikling og behov. En ph.d.-koordinator oppnevnes som følger opp forskningsgrupper og ph.d.-studentene.
- Nasjonale forskerskoler
- Differensiert ph.d.-modell med delt fokus på faglige problemstillinger og forskningsferdigheter (inspirert av forskerskolen III).
- Totalmodellen hvor forskerskolen har det totale ansvaret for opplæringen og frihet til å utforme denne etter tema og behov.

Evalueringsgruppen anbefaler også at man ser på generelle tiltak, uavhengig av forskerskolen, for å styrke gjennomstrømmingen:

- Vurdere kriterier for rekruttering av ph.d.-studenter
- Arbeidsvilkårene til ph.d.-studentene (pliktarbeid)
- Styrking av veilederkompetansen
- Forskningsgruppene og deres rolle i studentenes avhandlingsarbeid. - Evalueringsgruppen mener også at det ikke er usannsynlig at en styrking av forskningsgruppene kan ha en større positiv effekt for ph.d.-studentene enn dagens forskerskoler.

Tilbakemelding fra forskerskoler og institutter:

Forskerskolene og instituttene ble bedt om å komme med konkrete tilbakemeldinger på rapporten, om forskerskolene bør videreføres eller ikke, samt hvilke aktiviteter som eventuelt bør gjennomføres. Man ba også om anbefaling på hvilke(n) alternativ forskerskolemodell (eller kombinasjoner av disse) man mente ville være mest egnet i den videre utviklingen av forskerskolekonseptet.

Tilbakemeldingen fra forskerskolene var som følger:

Forskerskolen Infection, Inflammation and Immunity:

Ledelsen ønsker at forskerskolen videreføres og viser til positiv tilbakemelding fra studentene,

samt at forskerskolen har bidratt til en samling av fagmiljøet som har resultert i flere tunge satsinger og felles søknader (SFF-initiativ, Jebsen-søknad, Digitalt-liv søknad, Tverrfakultære satsinger, etc.). Forskerskolen ser at den kan videreutvikles og forbedres, men mener forskerskolen har hatt den effekten som var ønsket.

Forskerskolen viser videre til at den er blitt en viktig partner i den nasjonale Forskningsrådsfinansierte forskerskolen Infection Biology and Antimicrobials (IBA) og mener det er viktig at man sørger for at Helsefak viderefører emner som kan inngå i denne. Forskerskolens flaggskipemne MBI-8002 Molecular and clinical aspects of infection, inflammation and immunity har hatt gode resultater og er nå under revisjon for å få en utforming som er tilpasset forskerskolen IBA. Forskerskolen understreker at det er viktig å sørge for en solid finansiering av emnet, og at uten driftsmidler tilsvarende dagens bevilgning må emnet nedlegges med øyeblikkelig virkning.

Forskerskolen ønsker en differensiert modell med tilknytning til nasjonale forskerskoler som mulig vil ivareta ph.d.-studentenes behov for fleksibilitet og individuell tilpasning.

Forskerskolen MCCR:

Forskerskolen mener ambisjonsnivået og fakultetets forventninger til forskerskolene ved oppretting var urealistisk høye i forhold til tildelte ressurser. En videreføring av skolen vil kreve flere ressurser til gjennomføring av tiltak for å styrke læring, miljø, nettverk og promotering av skolen. Det ønskes også en større involvering fra Fakultetsadministrasjonen for å styrke synligheten av skolen.

Dersom skolen skal legges ned ønsker forskerskolen at flaggskipkursene BIO-8302 - Molecular and Clinical Aspects of Cancer – block I og BIO-8303 - Molecular and Clinical Aspects of Cancer – block II) videreføres, og begrunner dette med viktigheten av å tilby studentene faglig relevante kurs på et internasjonalt høyt nivå. Det fremmes også et ønske om at det arrangeres en seminarserie for ph.d.-studenter ved fakultetet, med mål om å gi studentene trening i å presentere eget arbeid, formidle forskning ved fakultetet, samt styrke miljøet.

MCCR mener forskningsgruppene har hatt et viktig bidrag i driften av flaggskipkursene, og mener en styrking av forskningsgruppene vil kunne ha en positiv merverdi for studentene læring, samt styrking av ph.d.-kurs og andre opplæringstiltak.

Dersom forskerskolekonseptet skal videreutvikles med utgangspunkt i evalueringsgruppens forslag til alternative forskerskolemodeller, mener MCCR at det beste alternativet vil være en differensiert forskerskolemodell med åpning for tilknytning til nasjonale forskerskoler. Skolen ønsker også en mer fleksibel opplæringsdel med færre obligatoriske emner og større åpning for å ta eksterne emner og kurs.

Tilbakemelding fra forskerskolen Psykisk helse:

Forskerskolen ser at oppfattelsen av hva en forskerskole skal inneholde har vært ulike i denne prosessen, og at skolen selv har fokusert forskerskolens hovedaktiviteter rundt flaggskipkursene. Forskerskolen er videre noe kritisk til rapportens konklusjon om at deltagelse på kurs har hatt liten eller ubetydelig betydning for studentens ph.d.-arbeid. Forskerskolens oppfattelse er-, gjennom løpende evalueringer av kursene, - at studentene er tilfredse og har opplevd nytte av å ta kursene, ikke minst knyttet til egne presentasjoner av sine arbeider og forberedning av opposisjoner og diskusjoner av disse. Forskerskolen har også opplevelsen av at det kvalitative kurset har fremmet nettverket mellom forskere som benytter kvalitative metoder innen feltet psykisk helse.

Psykisk helse fremhever at skolens merverdi gjennom planlegging og gjennomføring av forskerskolens aktiviteter, er at man har knyttet nye og bedre kontakter mellom involverte etablerte forskere med de muligheter dette har gitt for bedre forskningsbasert samarbeid. De øvrige ambisjoner bak etableringen av forskerskolen synes i liten grad å ha blitt innfridd.

Flaggskipkursene under forskerskolen ønskers ikke videreført i nåværende form, men det er planlagt oppretting av nye flaggskipkurs under forskerskolen.

Det er ikke mottatt tilbakemeldinger fra forskerskolen Travers.

Tilbakemelding fra instituttene var som følger:

Forskningsseksjonen mottok tilbakemelding og innspill fra tre av instituttene,- RKBU Nord, Institutt for klinisk medisin (IKM) og Institutt for medisinsk biologi (IMB) på rapporten.

RKBU Nord:

Det er instituttets vurdering at forskerskolene ikke bør videreføres i sin nåværende form, og foreslår at enkelte aktiviteter, primært kurs av særlig høy kvalitet med nasjonal og internasjonal interesse kan videreføres. Instituttet foreslår også at fakultetet har en eller flere møteplasser for nasjonal og internasjonal fagutvikling og nettverksbygging, med fokus på ph.d.-studenter, og at formålet tilpasses nye endepunktsmål og suksesskriterier.

Ut fra ph.d.-studentenes tilbakemeldinger i rapporten, mener instituttet videre at forskergruppemodellen er mest egnet ved en eventuell videreutvikling av forskerskolekonseptet.

Institutt for medisinsk biologi (IMB):

Instituttet mener målsetninger og forventninger som ble lagt til grunn ved oppretting av forskerskolene var urealistiske, men at forskerskolene likevel har oppnådd gode resultater innen målperioden og peker på forskerskolens rolle som et sosialt og vitenskapelig samlingspunkt for forskningsgruppene ved instituttet. IMB kjenner seg ikke igjen i evalueringens konklusjon om at forskningsgruppene har vært lite delaktig i forskerskolene, da forskerskolens kurs har vært sterkt avhengig av forskningsgruppenes innsats. Instituttet er derimot enig i rapportens syn på at forskningsgruppenes evne til å skape gode forskningsmiljøet bør styrkes, og mener det finnes for få arenaer for samarbeid og koordinering mellom og på tvers av enhetene på universitetet.

IMB er enige i evalueringens konklusjoner vedrørende forskerskolen Travers. Når det gjelder forskerskolene III henviser instituttet til evalueringen og mener den viser at forskerskolen bør videreføres tilnærmet slik som i dag. Instituttet er ikke klar på om forskerskolen MCCR bør videreføres som en forskerskole, eller om kurs og aktiviteter bør videreføres i en annen form. Dersom den skal videreføres bør innhold og aktiviteter under seminarserien oppskaleres og utvides. Dette vil kreve en høyere bevilgning da mesteparten av dagens bevilgning går til flaggskipkursen, samt vil dette også kreve økt innsats fra forskerskoleledelsen.

Dersom forskerskolene besluttet nedlagt bør alle kurs og aktiviteter under forskerskolene III og MCCR videreføres. I den sammenheng nevnes kursene BIO-8302 og BIO-8303 som sterkt underfinansierte under dagens bevilgning. Også videreføring av MBI-8001 krever en finansiering på samme nivå som dagens ordning. Dette kurset er også under revidering for å tilbys under den nasjonale forskerskolen IBA.

IMB mener både MBI-8002 og seminarserien ved MCCR kanskje kunne organiseres på en annen måte enn i dag, og med et annet innhold, men at disse likevel til nå har hatt en positiv effekt på miljøbygging og ferdighetstrening.

Instituttet mener en differensiert ph.d.-modell best vil kunne ivareta studentenes behov for faglig skoling og individuell tilpasning, men mener også at kanskje Forskergruppemodellen er den mest relevante, basert på studentenes egne tilbakemeldinger. Opplæringsdelen burde være mer fleksibel og i mindre grad låses til lokale tilbud, men heller tilpasses den enkeltes behov og interesser.

Tilbakemelding fra Institutt for klinisk medisin (IKM):

Instituttet henviser til rapporten vedrørende sin mening om forskerskoler, og har ingen innvendinger mot konklusjonene i denne. Instituttet er ikke mot nedleggelse av forskerskolen Travers, men mener likevel det er et behov for videreføring av kurs under skolen og at finansieringen av disse må diskuteres videre. Instituttet støtter ideen om forskerskoler som et positivt tilbud til ph.d.-studenter, og mener denne bør videreføres, enten nasjonalt eller lokalt med muligens mindre miljøer som utgangspunkt.

Forskerskolen i psykisk helse ønsker videreføring med en annen kurs portefølje. Dette bør følges opp videre i diskusjon mellom involverte ved forskerskolen, instituttet og fakultetet.

Administrasjonens vurdering:

Rapporten viser at fakultetets mål for etablering av lokale forskerskoler er langt fra oppnådd etter endt virkeperiode, og at merverdien ligger mer i de enkelte flaggskipemnene enn i forskerskolen i seg selv som en arena for økt læringsutbytte og nettverksbygging. Studentene svarer også tydelig at det er andre grupper som er mer viktige for dem for læringsutbytte og nettverksbygging enn forskerskolene. Forskningsgrupper og veileder skiller seg sterkest ut.

Administrasjonen ser at rapporten kan virke noe overordnet i sine konklusjoner, og at enkelte av forskerskolene nok har lyktes bedre enn andre på enkelte områder, eksempelvis under forskningsgruppens involvering i forskerskolene. Evalueringsrapporten viser også at mange av de opprinnelige målene for oppretting av forskerskolene nok har vært for ambisiøse, og at derfor alt ansvar ikke bør legges på forskerskoleledelsen og instituttene for at forskerskolene ikke har klart å møte de mål som var satt. Spørsmålet er likevel om forskerskolene er et godt alternativ i seg selv for å nå disse målene. I rapporten settes funnene i denne evalueringen sammen med andre evalueringer av forskerskoler, og samlet tyder disse på at forskerskoler ikke er påvist å medføre kortere gjennomføringstid og lignende.

Bort sett fra IMB og IKM (som begge er vert for de lokale forskerskolene), var det kun RKBU Nord som svarte. Tilbakemeldingen fra RKBU var at forskerskolene ikke bør videreføres i sin nåværende form, men at enkelte aktiviteter som finnes under forskerskolene i dag alternativt kan videreføres.

IMB ønsker en videreføring av forskerskolen III, en revidering av forskerskolen MCCR, eller eventuelt en fortsatt bevilgning av kurs og aktiviteter under MCCR dersom forskerskolen besluttet nedlagt. IKM støtter rapportens konklusjon om en nedleggelse forskerskolen Travers. Instituttet er også åpen for en dialog om videreføring av forskerskolen Psykisk helse med ny emneportefølje.

Fra forskerskolene selv er det mottatt innspill fra forskerskolen Psykisk helse, forskerskolen III og forskerskolen MCCR. De to sistnevnte ønsker videreføring av forskerskolen med enkelte revideringer, og MCCR ber samtidig om flere ressurser for enkelte av sine aktiviteter. Begge disse forskerskolene ønsker også videreføring av sine flaggskipkurs dersom forskerskoler besluttet å

nedlegges, og ber samtidig om at finansieringen holdes på samme nivå, og i noen tilfeller økes. Forskerskolen Psykisk helse avviker sine kurs under forskerskolen, og ønsker nå å etablere nye flaggskipkurs. Det er ikke mottatt tilbakemelding fra forskerskolen Travers. Ut fra rapporten har forskerskoleledelsen allerede formidlet at det ønskes en avvikling av Travers.

Det er dermed ikke ytret et entydig ønske fra instituttene om å videreføre forskerskolene som konsept ved fakultetet. IMB ønsker riktignok å videreføre forskerskolen III, da skolen fremover skal knyttes tett sammen med den nasjonale forskerskolen IBA. Det er viktig at Helsefak innfrir sine forpliktelser ovenfor IBA, men administrasjonen ser ikke at en videreføring av forskerskolen III er et krav for videre samarbeid med den nasjonale forskerskolen. Snarere burde kanskje fagmiljøet samle sin innsats i oppslutning om den nasjonale forskerskolen.

Hovedinntrykket fra instituttenes- og forskerskolenes tilbakemeldinger er at man primært ønsker å sikre ressurser og finansiering til videre drift av aktiviteter under forskerskolene, og da spesielt flaggskipemnene. Administrasjonen mener at dette fullt ut kan la seg gjøre uten at forskerskolene som enheter videreføres. I tillegg er administrasjonen av den oppfatning at en videreføring av den vellykkede faglige aktiviteten kan gjøres med en lavere årlig kostnad, noe som også er en viktig faktor å ta med i betraktningen da fakultetet er pålagt å redusere sine kostnader med 34 mill innen 2018.

Fagmiljøene bak forskerskolen III har lyktes med søknad om nasjonal forskerskole slik at disse ph.d.-studentene nå har tilbud om å delta i en nasjonal forskerskole finansiert av Forskningsrådet. Dette er noe de andre forskerskolemiljøene også burde forsøke å oppnå. Her ser administrasjonen at fagmiljøene bak forskerskolen MCCR burde ha et særlig godt grunnlag for å oppnå slik finansiering. Økt ekstern finansiering er for øvrig ett av de viktigste målene i Helsefaks strategi mot 2020.

Med dette og rapporten som utgangspunkt, samt tilbakemeldinger fra instituttene og forskerskolene, anbefaler dermed administrasjonen at egenfinansierte forskerskoler som konsept fases ut. Fakultetet har likevel til hensikt å fortsatt støtte tematiske emner med høy faglig kvalitet og emner som bidrar til å styrke ph.d.-studentenes forskningsferdigheter, i dialog med instituttene. Her finnes det allerede et godt alternativ for finansiering av disse emnene gjennom å søke ekstra tildeling ved fordeling av incentivmidler. Det må imidlertid vurderes om hvorvidt denne potten bør økes for å møte behovet ved en avvikling av forskerskolene. Dette må gjøres i dialog med de berørte fagmiljøene, slik at behov og tilgjengelig finansiering kan avstemmes.

Rapporten synliggjorde flere viktige faktorer som fremmer opplevd studiekvalitet og studieprogresjon. Noen eksempler er veileders- og forskningsgruppens innvirkning på studentens læringsmiljø, læringsutbytte, gjennomføringsevne og karrierebygging. Dette er nyttig kunnskap som bør inkluderes i videreutviklingen av ph.d.-utdanningen ved Helsefak, men administrasjonen har så langt ingen konkrete forslag om hvordan vi bør gripe fatt i dette.

Administrasjonen minner også om at hver forskningsgruppe bør også ha en plan for tiltak for medlemmer under forskeropplæringen, samt legge til rette for god veiledning av ph.d.-studenter i henhold til Rammer for forskningsgrupper og forskningsgruppeledere (ePhorte sak 2016/5790).

Forslag til vedtak:

Programstyret for forskerutdanning innstiller på en avvikling av forskerskolene ved fakultetet, samt til videre dialog mellom fakultetet og de involverte institutt om finansiering av forskerskolens aktiviteter, herunder flaggskipkurs.

Ståle Liljedal

seksjonssjef

—
stale.liljedal@uit.no

77 64 67 52

Laila Berg Nilsen

rådgiver

—
laila.b.nilsen@uit.no

77 64 91 46

Vedlegg:

1. Rapport: «Et puff i riktig retning» - Evaluering av fire lokale forskerskoler ved Det helsevitenskapelige fakultetet, UiT Norges arktiske universitet
2. Innspill fra RKB Nord
3. Innspill fra IMB
4. Innspill fra IKM
5. Innspill fra forskerskolen Psykisk helse
6. Innspill fra forskerskolen III
7. Innspill fra forskerskolen MCCR